

traditione ad nos transmissum. Ergo. Hac regula ostenditur omnes libros in canone nostro contentos fuisse inspiratos, B. Mariam semper fuisse virginem, baptismum a laico vel etiam a muliere collatum esse validum, etc.

2° Si universa Ecclesia aliquid teneat in praxi quod divinam requirat institutionem, et in Scriptura non existat, signum est infallibile hoc a Christo fuisse institutum et per traditionem transmissum; alioquin Ecclesia erraret: sic novimus existentiam sacramentorum Confirmationis, Extremæ-Uctionis, Ordinis, Matrimonii, et plurium ex illis materiam et formam.

3° Quod per universam Ecclesiam in cunctis retro sæculis reperitur existens, et cujus institutio referri non potest neque ad concilium, neque ad summos Pontifices, ab ipsis Apostolis descendere merito judicatur, juxta hanc regulam catholicam quam tradit S. Aug. de Baptismo, l. 2, cap. 24: « Quod universa tenet Ecclesia, nec concilii institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur. » Hinc concluditur jejuniium quadragesimale, observationem festorum Nativitatis Domini, Pentecostes, cæremonias in baptismo usitatas, signum crucis et alia hujusmodi saltem ab ipsis Apostolis fuisse instituta.

4° Unanimis Patrum consensus in admittendo dogmate quod in Scriptura non exprimitur, certum est signum illud ab Apostolis per traditionem descendere; impossibile est quippe Patres sic fuisse unanimes, nisi saltem eorum tempore Ecclesia id crediderit et docuerit: porro Ecclesia fidem suam non mutat, nec dogma prius non revelatum excogitavit, sed semper tenet *quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est*, inquit sanctus Vincentius Lirinensis, *Commonit. I, n. 2.*

5° Certissima præ cæteris regula pro veris traditionibus divinis a falsis tuto secernendis est definitio Ecclesiæ, quæ infallibilis est in explicanda traditione, sicut in interpretanda Scriptura sacra.

Nota. Certum est sub lege naturæ, id est, ab Adam usque ad Moysen, divinas exstitisse traditiones, v. g., de

creatione mundi, de lapsu primi parentis, de vita futura, beata aut misera, secundum uniuscujusque opera, de Redemptore venturo, de peccati originalis remedio, etc. Item sub lege Mosaica fuerunt traditiones, v. g., de remedio peccati originalis, de canonicitate librorum sacrorum, de eorum sensu et de multis aliis. Pleræque ex illis traditionibus, eæ scilicet quæ ad doctrinam generalem pertinent, in libris Novi Testamenti fuerunt consignatæ, vel traditione Apostolica ad nos pervenerunt: quæ vero erant temporales et locales, factæ sunt obscuræ vel omnino perierunt. Sic ordinem celebrandi cultum Dei et sacrificia offerendi sub lege naturæ imperfecte noscimus, in quo remedium peccati originalis constiterit ignoramus, etc.

CAPUT QUINTUM.

DE FIDEI PROPRIETATIBUS.

Quatuor communiter assignantur fidei proprietates, scilicet veritas, certitudo, obscuritas et necessitas. De necessitate dicemus in Tractatu *de Decalogo*: hic ergo agemus 1° de veritate, 2° de certitudine, 3° de obscuritate fidei, 4° de ejus moralitate, et 5° de notis seu censuris theologis, per oppositionem ad veritatem et certitudinem fidei.

ARTICULUS PRIMUS.

DE VERITATE FIDEI.

Veritas fidei sub duplici respectu considerari potest, nempe ex parte Dei revelantis, et ex parte hominis credentis. Sub priori respectu, petitur an Deus aliquid revelans verum necessario dicat: negaverunt olim Priscillianistæ, in fine quarti sæculi, asserentes Deum posse falsum dicere et sæpe dixisse. Absurdum et impium hunc errorem nemo nunc tueri conatur.

Sub posteriori respectu, postulatur an homo, falso existimans aliquid esse revelatum, veram fidem habere

possit, sicut qui adorat hostiam quam falso putat consecratam, vel dat eleemosynam diviti existimato pauperi, actus religionis et charitatis exercet.

PROPOSITIO.

Quod est falsum fide divina credi non potest, etsi bona fide credatur revelatum.

Prob. 1° Concilio Trid., sess. 6, cap. 9, in quo dicitur, sub fine, agendo de fide, cui non potest subesse falsum.

2° Ratione. Vera fides existere non potest sine proprio suo objecto : at proprium fidei objectum est veritas a Deo revelata; ergo ubi objectum falso creditur revelatum, fides est sine proprio objecto.

Omnes actus virtutis fidei sunt essentialiter boni in se. Porro assensus objecto falso etiam ex errore invincibili præstitus, non est in se bonus, sed materialiter malus. Aliunde actus veræ fidei absque divina gratia elici non potest : at repugnat Dei gratiam nos impellere ad credendum falsum tanquam verum. Ergo. Ita omnes theologi.

Hinc 1° qui auctoritate perversi vel ignari pastoris deceptus, aliquid non revelatum crederet ut revelatum, v. g., B. Virginem esse unam e personis divinis, posset non peccare; imo ipsius voluntas Deo obediendi forsitan meritoria esset; sed actum veræ fidei non eliceret. 2° Qui ex errore invincibili falso crederet aliquam hostiam esse consecratam eamque adoraret, actum religionis Deo gratum produceret, non vero actum fidei divinæ. 3° Inde patet dari discrimen inter virtutes intellectus, ut fidem et scientiam, quæ verum habent pro objecto, et virtutes morales, quæ versantur circa bonum; istæ enim virtutes voluntatem perficientes, apprehendunt objectum, non ut in se est, sed ut cognoscitur, dum virtutes intellectus illud considerant ut in se est: v. g., eleemosyna data diviti æstimato pauperi, est actus charitatis; conclusio vero ex præmissis male deducta, ad scientiam nunquam reipsa pertinebit. Similiter nec actus fidei circa objectum non revelatum ad veram fidem referri potest. 4° Qui assensum denegaret

objecto quod falso credit revelatum, in rei veritate hæreticus non esset, et tamen graviter peccaret, quia in re gravi contra conscientiam ageret, et positivam haberet voluntatem Deo non credendi.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE CERTITUDINE FIDEI.

Triplex distinguitur certitudo, scilicet objecti, subjecti et motivi. Certitudo objecti nihil aliud est quam necessitas rei, seu ipsius immobilitas; certitudo subjecti est firma mentis adhæsiō veritati cognitæ, et certitudo motivi est pondus rationis mentem ad assensum impellentis. Triplicem hanc certitudinem vocat *Habert* objectivam, subjectivam et formalem.

Certitudo objectiva est ipsamet veritas objecti credendi, cujus necessitatem in præcedenti articulo astruximus. De infallibilitate motivi fidei superius tractavimus.

De sola igitur certitudine subjectiva quæstio nunc moveri potest. Non est dubium quin fides, ut actus mentis spectata, debeat esse certa, sic enim exhibitur in Scriptura, v. g., Tob. III, 21 : *Pro certo habet omnis qui te colit, quod vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur*; Act. II, 36 : *Certissime sciat omnis domus Israel...* II Tim. I, 12 : *Scio cui credidi, et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem.* Sic omnes loquuntur Patres, et id ex ipsamet fidei definitione patet.

Hæc autem certitudo duo necessario importat, nempe conformitatem cum objecto, et firmitatem in actu rationabili motivo determinatam : 1° conformitatem cum objecto, siquidem falsum nunquam fidei subesse potest : unde assensus propositioni falsæ, quæ existimatur vera, non est certus; 2° firmitatem in actu rationabili motivo determinatam; certitudo enim, juxta notionem ejus ab omnibus acceptam, opponitur opinioni quantumvis probabili : ergo omnem excludit dubitationem actualem, et includit persuasionem objectum aliter esse non posse. Vera igitur certitudo excludit simul formidinem et pe-

riculum erroris. Ita *Suarez, Simonet, P. Antoine, etc.*

Nihilominus certitudo subjectiva, licet cum veritate objecti essentialiter jungatur, major vel minor esse potest, vel propter majorem luminis intellectum lustrantis splendoris, vel propter numerosiora aut clariora adhaerendi motiva. Sic qui aliquod videt objectum sub debili lumine, illud realiter videt : at, novis accedentibus luminis radiis, vel oculis sanioribus factis, idem objectum clarius videbit : objecta autem sic clariora in infinitum fieri possunt.

Hic querere solent theologi an certitudo fidei major sit certitudine naturali, non ratione conjunctionis cum veritate, quæ in omni certitudine essentialis est, sed ratione splendoris in intellectu, vel ratione numeri aut ponderis motivorum et firmitatis adhaerentis.

Ratione splendoris in intellectu, certitudo naturalis major est certitudine fidei; quia 1º objecta naturalia per se evidentia intellectui nostro magis sunt proportionata quam objecta per solam revelationem cognita; 2º quia ubi evidentia menti nostræ affulget, assensum nostrum cohibere non possumus. Nostra igitur adhaerentia est necessaria, et omnem excludit dubitationem etiam involuntariam, ac potestatem dubitandi; fides vero pendet a voluntate intellectum ad objectum revelatum applicante, et ad credendum determinante; potestatem dubitandi non excludit, ut probat experientia, siquidem multi qui habuerunt fidem circa illam naufragaverunt. *Sic S. Th., 2 2, q. 3, art. 4, et cum illo generaliter theologi.*

Nunc igitur quæstio est an, ratione motivorum et firmitatis in adhaerentia, certitudo fidei major sit certitudine naturali. Communissime affirmant theologi sequentibus innixi momentis, cum *Suarez, disp. 6, sect. 5, nº 10.*

1º *Ex Scriptura sacra.* I Joan. v, 9 : *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est;* II Pet. i, 19 : *Habemus firmiorem propheticum sermonem;* Gal. i, 8 : *Sed, licet Angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Ergo assensus fidei firmiter esse debet quam alius quilibet assensus. Ergo 1º.

2º *Ex SS. Patribus.* S. Chrysost., Homil. 21 in Epist. ad Heb. : « Si de iis quæ non cadunt sub aspectum non » apertius fuerit quispiam persuasus, quam de iis quæ videntur, non potest esse fides. »

S. Aug., Conf. l. 7, cap. 10 : « Facilius dubitarem videre me quam non esse veritatem quæ per ea quæ facta sunt intellecta conspicitur. » Ergo 2º.

3º *Ex ratione.* 1º Principium certitudinis naturalis est evidentia, et principium certitudinis fidei est veracitas divina : atqui veracitas divina major est evidentia humana. 2º Evidentia humana, licet cum veritate semper conjuncta, varios usque ad infinitum suscipere potest gradus, non autem veracitas divina, quæ est infinita; nec visio Dei, quæ pariter nullos habet limites : porro majorem habemus securitatem quando nitimur testimonio illius qui nec falli nec fallere potest, quam ubi sola visione nostra fulcimur. 3º In certitudine naturali mens nature suæ viribus objecto adhæret; in certitudine vero fidei gratia movetur et adjuvatur : ergo firmiter debet esse adhaerentia, et veri fideles potius mori et omnia subire tormenta eligunt quam fidem denegare : ergo 3º.

Fatemur nos his rationibus non multum moveri. Certitudo naturalis et certitudo fidei divinæ diversi sunt ordinis, sed nobis videtur utramque posse ejusdem esse roboris, etiam ratione motivorum et firmitatis in adhaerentia. Numquid veracitas divina, licet infinita in se, intellectum semper magis illustrat quam evidentia? Numquid adhaerentia fidei semper est firmiter quam adhaerentia principii evidentibus? Nonne frequenter experientia contrarium demonstrat?

Sicut in scientiis naturalibus major est evidentia primorum principiorum, quam conclusionum ex illis deductarum, quia majori lumine mens illustratur; sic major est adhaerentia veritatibus immediate revelatis quam conclusionibus ex illis deductis.

ARTICULUS TERTIUS.

DE OBSCURITATE FIDEI.

Obscuritas claritati cognitionis opponitur : claritas autem talis est objecti repræsentatio, ut mens videat et explicare possit quid sit : sic clarum est tres angulos in omni triangulo duobus angulis rectis æquivalere. Obscuritas vero efficit ut mens non videat nec explicare valeat quid sit objectum quod aliunde certo cognoscit existere, v. g., quid sit mysterium sanctissimæ Trinitatis, quid sit præsentia realis, etc.

Certum est objectum fidei per se obscurum esse ; revelatio enim illius existentiam infallibiliter aperit, sed naturam ejus non manifestat.

Verum, si objectum viis naturalibus evidenter cognitum, ut existentia Dei, per revelationem manifestetur, poteritne fide divina credi?

Negant Thomistæ, hisque innituntur momentis : 1º textu B. Pauli ad Hebr. xi, 1 : *Est fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium* : ergo objectum ejus est essentialiter obscurum ; 2º testimoniis Patrum, qui in multis locis eodem sensu loquuntur ; 3º ratione ; qui enim rem aliquam evidenter cognoscit, ei adhærere non potest propter auctoritatem : v. g., si quis tibi dicat te existere, te vigilare, solem lucere, hæc non credes propter auctoritatem dicentis, sed quia vides et percipis. Ergo.

Contrarium tamen multo communius docent theologi, cum quibus sit

PROPOSITIO.

Scientia et fides circa idem objectum simul existere possunt.

Probat ista propositio argumentis deductis ex Scriptura sacra, ex Symbolo Apostolorum et ex ratione.

1º *Ex Scriptura.* Quidquid enim reperitur in libris canonicis ab auctoribus inspiratis narratum, censetur revelatum et ad objectum fidei pertinet : at inter ea quæ in

libris sacris ab auctoribus inspiratis narrantur, multa sunt quæ ad scientiam pertinent : ea quippe ad scientiam pertinent quæ viis naturalibus, scilicet sensibus, evidentia aut testimonio humano cognosci possunt : porro multa sunt in libris sacris quæ viis naturalibus cognosci possunt, v. g., miracula Moysis, Christi et Apostolorum evidentia sensuum a testibus oculatis cognoscebantur, sicut alia quælibet facta sensibilia ; existentia Dei, ejus unitas, omnipotentia, providentia, etc., evidentia mentis noscuntur, id est, per rationem demonstrantur, ut omnes fatentur ; facta historica, sive naturalia sive supernaturalia, evidentia testimonii humani innotescunt. Etiam si enim libri sacri considerarentur ut monumenta mere humana, prædicta facta nihilominus admittenda essent ut vera, alioquin omnis certitudo historica rueret : ergo hæc omnia possunt esse simul objectum scientiæ et fidei, quod plurimis confirmari posset exemplis : v. g., resurrectioni Christi credere noluit S. Thomas priusquam illum vidisset et tetigisset ; illum vidit et tetigit, sicque cognitionem sensuum acquisivit, et tamen actum fidei elicit, siquidem Christus dixit illi, Joan. xx, 29 : *Quia vidisti me, Thoma, credidisti ; beati qui non viderunt et crediderunt.* Cæteri Apostoli fide divina pariter crediderunt facta quorum testes oculati fuerunt, ut miracula Christi, ejus mortem, resurrectionem, ascensionem, etc. B. Paulus, Hebr. xi, 6, loquens de fide divina, sine qua impossibile est placere Deo, ait : *Credere oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit.* Ergo 1º.

2º *Ex Symbolo Apost.* Unusquisque enim dicere tenetur : *Credo in Deum, Patrem omnipotentem, Creatorem cæli et terræ* : nec admitti potest explicatio Gonet, auctoris Thomistæ, in eo consistens ut ille Symboli articulus sit tantum pro iis qui Dei existentiam, omnipotentiam et creationem cæli et terræ per vias naturales non cognoscunt ; nam fides est eadem pro omnibus, sine distinctione inter doctos et indoctos : B. Paulus non dicit rusticos teneri credere Deum esse, sed omnes qui illi placere volunt. Ergo 2º.

3° *Ex ratione.* Natura fidei in eo consistit ut Deo loquenti et aliquid revelanti firmus præbeatur assensus: porro firmus præberi debet assensus Deo revelanti, sive objectum sit clarum, sive obscurum. Nonne creditur homini fide digno, qui aliquid clarum asserit, saltem eadem firmitate ac crederetur illi aliquid obscurum dicenti? ergo *a fortiori*, etc. Itaque in eo casu duplex distingui potest actus adhæisionis, unus evidentia innixus, et pertinet ad scientiam naturalem; et alter revelatione fundatus, qui ideo est actus fidei.

Præterea, ex opinione Thomistarum sequeretur 1° infidelem qui per demonstrationes Deum existere cognosceret, fidem in illum habere non posse, ac proinde vel non justificari, vel justificari sine fide in Deum, quod negat Apostolus; 2° Christianum qui acquirit scientiam de Dei existentia, vel de aliis veritatibus quæ viis naturalibus cognosci possunt, aut fidem amittere, aut saltem actus fidei circa illas veritates jam elicere non posse, ac consequenter ipsius conditionem sub hoc respectu conditione rustici deteriore esse: illa autem consequentia est absurda: ergo 3°, etc. Aliunde, etc. Ergo.

Ad præcipuas Thomistarum rationes superius indicatas responderi potest: 1° B. Paulum fidem accurate definire noluisse, sed dicere in quo maxime sita sit, quid summam exhibeat, et affirmare eam esse substantiam rerum sperandarum, id est, ad vitam æternam præcipue respicere, et res invisibiles exhibere, quod certe manifestum est; sed inde non sequitur objectum aliunde notum auctoritate divina credi non posse. 2° Sancti Patres meritum fidei, qua res invisibiles et obscuras credimus, laudaverunt quidem, sed nullibi dixerunt idem objectum scientiæ et fide simul subesse non posse: ergo testimonia eorum nihil probant. 3° Assertionem Thomistarum negant alii theologi, contenduntque rem etiam lucidissima evidentia splendentem revelari posse, et revelatam auctoritate Dei credendam esse perinde ac rem obscuram.

Plurimi tamen volunt distinguendum esse inter scientiam abstractam, qua objectum per aliud cognoscitur, v. g., Deus per creaturas; et scientiam intuitivam, qua objectum

per se clarum immediate apprehenditur: priorem cum fide subsistere posse fatentur, non vero posteriorem, quæ non solum dubium, sed possibilitatem abstractionis excludit. Longe probabilius nobis videtur quodcumque objectum revelatum, etiam evidens, fide divina credi posse, non propter evidentiam, id omnes rejiciunt, sed propter veracitatem revelantis.

ARTICULUS QUARTUS.

DE MORALITATE FIDEI.

Sub eo nomine designantur libertas fidei, ejus honestas, supernaturalitas et meritum. Petitur ergo an actus fidei divinæ sit liber, honestus, supernaturalis et meritorius. His quæsitis breviter responsuri sumus.

1° *Actus fidei est liber*; nam 1° Marc. XVI, 16, legitur: *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit condemnabitur.* Illa verba obligationem credendi evidenter supponunt et possibilitatem non credendi: at si fides non esset libera, talis obligatio talisque possibilitas non existeret: ergo. 2° Si fides non esset libera, certe quia pertinet ad intellectum et quia intellectus non est liber in actibus suis: at, his non obstantibus, fides est libera non quidem intrinsece, quia non est a potentia seipsam determinante; sed extrinsece, quatenus pendet a voluntate intellectum libere determinante ad ea consideranda quæ actum fidei obtinent, scilicet objectum revelatum, motiva credibilitatis et veracitatem revelantis. 3° Etiam quando objectum revelatum est aliunde evidens, fides pariter est libera, quia voluntas potest vel intellectum auctoritati Dei applicare, vel ab illa abstrahere; nunquam enim tanta est revelatio, ut attentionem nostram jugiter præoccupet.

Inde sequitur fidem majorem vel minorem esse posse sive in diversis individuis, sive in eodem individuo diversis temporibus, quia actus liberi varios suscipiunt gradus, et magis ac magis perfici possunt. Unde sæpe in Scriptura agitur de magna fide, de tanta fide, de fide majori, etc. Inæqualitas autem fidei potest existere vel ratione cogni-

tionis objecti, quæ major vel minor esse potest : sic major est fides nostra quam erat fides antiquorum, quia eadem objecta magis explicite cognoscimus ; vel ratione majoris aut minoris in credendo firmitatis, quæ firmitas se tenet vel ex parte intellectus motiva credendi magis penetrantis, vel ex parte voluntatis adhæSIONEM objectis revelatis ardentius imperantis, vel maxime ex parte gratiæ in nobis efficaciori modo operantis : hinc unusquisque dicere debet : *Credo, Domine; adjuva incredulitatem meam.* Marc. ix, 23.

Quamvis actus fidei sit liber, non tamen est discursivus, quia in se spectatus et a motivis præcisus, ex præmissis non eruitur, sed mera est adhæSIONE veritati a Deo revelatæ.

2° *Actus fidei est honestus*, id est bonus et laudabilis : bona et laudabilis est fides humana, cum, ea remota, corrueret societas; siquidem sola fide multa omnino necessaria cognoscimus, ut originis nostræ legitimitatem, possessionem nostram, titulos, etc. At si bonum ac laudabile sit credere homini, a fortiori et credere Deo; nam *si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est*, I Joan. v, 9. Ergo.

3° *Est supernaturalis.* Notandum præambula fidei, ut perceptionem eorum quæ credenda proponuntur, et attentionem ad motiva credibilitatis, ab actu fidei distinguenda esse : alioquin infidelis qui mysteria nostra cognosceret et ad motiva quibus nitimur attenderet, eo ipso fidem haberet : quod evidenter falsum est. De hujusmodi præambulis hic non agitur, sed de ipsomet actu quo intellectus ex imperio voluntatis objecto revelato ob solam Dei auctoritatem firmiter adhæRET. Porro talis actus essentialiter est supernaturalis ; nam 1° habitus fidei divinæ est supernaturalis, juxta omnes : porro actus alicujus virtutis ejusdem sunt ordinis ac ipsa virtus. 2° Probatur in Tractatu *de Gratia* nec fidem divinam existere, nec actum fidei elici posse sine gratia : sed actus qui vires naturales superant, sunt supernaturales. 3° Fides ex natura sua tendit ad Deum supernaturaliter cognitum, et nos ad vitam æternam ordinat : istius modi autem actus et habitus non sunt mere naturales : ergo. Unde qui ex fine naturali religionem

Christianam amplecteretur, divinam non haberet fidem, sed humanam tantum, aut externam et hypocritam.

Unde autem præcise repetenda est fidei *supernaturalitas*, non liquet; probabilissime simul ex objecto revelato, ex motivo supernaturali et maxime ex gratia dirigente.

4° *Est meritorius*, idque constat Scriptura sacra, concilio Tridentino, traditione et ratione. 1° *Scriptura sacra.* B. Paulus, Hebr. xi, 33, de Gedeon, Barac, Samson, Jephthe, David, Samuel et prophetis dicit : *Per fidem vice-runt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones*, etc. Gal. v, 6, ait : *Neque circumcisio aliquid valet, neque præputium; sed fides quæ per charitatem operatur.* 2° *Concilio Trid.* Expresse docet, sess. 6, cap. 6, fidem præparare hominem ad suscipiendam justificationem. 3° *Traditione*, quia Patres Ecclesiæ, doctores et theologi semper exhibuerunt fidem ut initium salutis et principium omnis meriti. 4° *Ratione*; fides enim habet omnes conditiones ad meritum requisitas, prout eas in Tractatu *de Gratia* exponimus. Si charitate sit animata, meritum est de condigno; si vero charitate sit destituta, meritum est tantum de congruo. Ergo.

Meritum autem fidei est majus aut minus, juxta gradum ardoris voluntatis et animi firmitatis in credendo.

ARTICULUS QUINTUS.

DE NOTIS SEU CENSURIS THEOLOGICIS.

Nomine censure theologice intelligitur judicium vel sententia qua nota maligna cuidam inuritur doctrinæ, tanquam fidei aliquo modo noxiæ. Breviter dicturi sumus 1° de doctrina quæ censuris theologicis subesse potest, 2° de notis theologicis, et 3° de auctoritate quæ hujusmodi notas decernere valet.

§ I. — De doctrina quæ censuris theologicis subesse potest.

Ex ipsa censure theologice definitione patet doctrinam nullo modo fidei noxiam aliqua malignitatis nota merito percipi non posse : sedulo igitur cognoscenda est doctrina

fidei aut fidei congruens, ut apprime noscatur quid de doctrina ei quovis modo adversa pronuntiandum sit.

Per doctrinam autem fidei non intelliguntur solummodo propositiones immediate revelatæ, ab Ecclesia definitæ et ab omnibus sub anathematis pœna credendæ, sed quælibet propositiones quamdam habentes affinitatem cum fide, sive sint tantum speculativæ, v. g., Christus fuit risivus; sive ad mores spectent, v. g., proximum actu interno diligere tenemur; detractio est peccatum justitiæ oppositum; complectuntur igitur universam doctrinam Christianam sub quocumque respectu consideratam, ac consequenter censura theologica quamlibet propositionem qua perfectio et integritas doctrinæ catholicæ læderetur, afficere potest. Aliæ vero propositiones, neque directe neque indirecte ad fidem attinentes, ut theses mathematicæ, philosophicæ, mere politicæ, opiniones in scholis libere agitatæ, censuris theologicis subesse nequeunt.

Hæc manent sufficienter probata ex dictis in Tractatu de vera Ecclesia.

Inter propositiones doctrinæ fidei congruentes diversi admittendi sunt gradus certitudinis: aliæ quippe sunt de fide, aliæ fidei proximæ, aliæ veræ, aliæ certæ et aliæ probabiles.

Propositio *de fide* ea est quæ evidenter continetur in verbo Dei scripto vel tradito, vel ab Ecclesia proposita est ut revelata et fide tenenda, juxta principia a nobis posita sive in Tractatu *de vera Ecclesia*, sive in præsentî Tractatu; ex quibus constat aliam esse de fide catholica, et aliam de fide theologica seu privata.

Propositio *fidei proxima* est illa quæ enuntiat rem mediate tantum revelatam, seu est conclusio stricto sensu theologica.

Propositio *vera* enuntiat rem sicuti est, sed in deposito revelationis nec immediate nec mediate contentam, v. g., Pius IX legitime fuit electus: si absque formidine et periculo erroris cognoscatur, dicitur *certa*; si vero gravibus quidem, sed non inconcussis nitatur momentis, est duntaxat *probabilis*.

Notandum 1° censuram non præcise verba seu terminos propositionis afficere, sed ipsius sensum, siquidem doctrinæ inuritur; sed quoniam verba sensum propositionis diversis modis vitare queunt, sæpe subjiciuntur censuræ et prohiberi possunt. Imo, licet verba Scripturæ essentialiter sint vera, quorundam usus aliquando interdici potest, propter malitiam hominum indoctorum et instabilium qui ea depravant, II Petr. III, 16. Sic, tempore Arianorum, nolebat S. Hilarius pronuntiari hæc verba, *Christus ex Maria natus est*, nisi adderetur, *in principio erat Verbum*, lib. de Synodis, n. 70. Hinc proseribi possunt propositiones æquivocæ duplicem habentes sensum, unum bonum et alterum malum, si malus prævaleat; aut si earum abusus legitime timeatur: sic papa Hormisdas sequentem damnavit propositionem: *Unus de Trinitate passus est*.

Notandum 2° iudicium quo censura alicui doctrinæ inuritur, esse dogmaticum, non vero legem disciplinæ; lex enim disciplinæ ad actus exteriores directe spectat, eos præcipit vel prohibet, pœnas in delinquentes decernere potest; mutatur pro variis circumstantiis; ex natura sua non est universalis, sed in una regione vim habet, et non in alia; quosdam homines ligat, et non alios, etc.

Actus vero quo censura in aliquam propositionem decernitur verum est iudicium quo de veritate aut falsitate, bonitate aut perversitate illius pronuntiatur: ex se igitur ad actus internos respicit, universalis est et invariabilis.

§ II. — De notis theologicis speciatim.

Quemadmodum sanitas corporis multis causis afficitur et depravatur, sic et perfecta Christi doctrina quæ, juxta Apostolum, debet esse sana et irreprehensibilis, v. g., Tit. II, 1: *Loquere quæ decent sanam doctrinam*; et ibid. vers. 8: *Verbum sanum, irreprehensibile*, multis modis lacessi et vitari potest. Innumeræ ergo formari queunt propositiones plus minusve sanæ doctrinæ oppositæ, quæ eo ipso aliquam merentur censuram. Præcipuæ autem sunt hæretica, erronea, hæresi proxima, sapiens hæresim, hæ-

resis suspecta, errori proxima, sapiens errorem, erroris suspecta, impia, blasphema, periculosa, in fide vel in moribus pernicioso, scandalosa, male sonans, piarum aurium offensiva, injuriosa, captiosa, temeraria, schismatica, seditiosa, ecclesiasticæ hierarchiæ eversiva, falsa, improbabilis, nova, obscura, præsumptuosa, insana, stulta, magica, superstitiosa, prava, scrupulosa, etc.

Propositio *hæretica* ea est quæ dogmati revelato et ab Ecclesia proposito directe opponitur.

Propositio *erronea* et *hæresi proxima* illa est quæ adversatur propositioni fidei proximæ, id est propositioni mediate revelatæ et certæ certitudine theologica.

Si propositio ex terminorum ambiguitate vel ex circumstantiis, sive temporis, sive personæ loquentis, adhibeatur vel adhiberi possit ad hæresim vel errorem occulte disseminandum, dicitur *suspecta* sive *hæresis* sive *erroris*.

Propositio *hæresim* vel *errorem sapiens* illa est quæ de hæresi vel errore suspecta est, vel quæ ab hæresi aut errore non nisi futili evasione vindicari potest.

Propositio *impia* ea est quæ pietati et religioni Christianæ adversatur: si de Deo aut sanctis male loquatur, aliquam perfectionem eorum negando, vel aliquid indecorum de illis aut de sana doctrina affirmando, dicitur *blasphema*.

Propositio *periculosa* ea est quæ, licet speculative sit vera, ob varias circumstantias dat locum timendi ne in praxi hæresim, errorem aut peccatum foveat. Si communius aut frequenter infaustos hujusmodi exitus habeat, vocatur *perniciosa*.

Propositio *scandalosa* ea est quæ præbet aliis occasionem ruinæ spiritualis, et fidelium mores corrumpere potest. Si fideles incautos sub specie pietatis a sana doctrina retrahere conetur, dicitur *seductiva*.

Propositio *male sonans* ea est quæ, licet verum sensum pati possit, ex propria tamen verborum significatione pravam habere videtur sensum, nisi clarius explicetur.

Propositio quæ, etsi a doctis viris in bono sensu in-

telligatur, ab aliis, ob ignorantiam vel timoratam conscientiam, in sensu religioni parum congruente accipitur, et in eis tristitiam generat, dicitur *aurium piarum offensiva*.

Est *injuriosa* vel contumeliosa, si privatæ personæ aut communitatis famam vel honorem lædat.

Dicitur *captiosa* quando sub aliqua specie veritatis in errorem inducere potest.

Propositio *temeraria*, ea est quæ in materiis theologis absque sufficienti fundamento ex ratione vel auctoritate petito asseritur, vel quæ communi Patrum aut theologorum sententiæ adversatur, et gravibus non innititur momentis.

Propositio *schismatica* illa est quæ paci et unitati Ecclesiæ adversatur, fideles retrahendo ab obedientia et reverentia superioribus ecclesiasticis debita.

Aliæ, sive superius expressæ, sive non expressæ, sufficienter ubi occurrunt intelligi possunt. Regulas in cunctis censuris recte applicandis sequendas hic exponere non intendimus: res quidem non mediocris esset difficultatis: sed spectat ad doctos quibus non desunt opera longa et erudita, ut videre est apud *Tournely*, in Appendice ad loca theologica, post opus Sex dierum.

Duplici modo notæ theologice propositionibus doctrinæ fidei oppositis affigi possunt, ut ostendimus in *Tractatu de vera Ecclesia*, ubi de condemnatione propositionum in globo. Eadem propositio sæpe plures simul meretur notas, et declaratur, v. g., temeraria, scandalosa, falsa, hæretica, etc.

§ III. — De auctoritate quæ notas theologicas ferre potest.

Duplex distinguitur censura theologica, scilicet, una doctrinalis et altera judicialis. Censura doctrinalis ea est quæ a viris doctis quidem, sed nullam habentibus auctoritatem divinitus sibi concessam judicandi, fertur: tales sunt censuræ quæ a Facultatibus theologis, maxime a Facultate Parisiensi, sæpissime latæ sunt. Alii theologo, sive privatim agant, sive collective, propositiones quæ

sibi videntur perversæ, aliqua nota similiter afficere possunt. Vis et pondus hujusmodi censurarum pendet a gradu scientiæ et prudentiæ, nec non a numero doctorum qui eis subscribunt.

Censura judicialis ab iis fertur qui divinam habent auctoritatem de fidei doctrina judicandi, videlicet 1° a concilio generali, 2° a summo Pontifice totam Ecclesiam docente, 3° ab episcopis, sive in sua respectiva diœcesi, sive in concilio particulari congregatis, nunquam vero a laicis, nec a simplicibus presbyteris, nec a parochis.

Quam fidem mereantur illæ censura, patet ex dictis in Tractatu de vera Ecclesia.

CAPUT SEXTUM.

DE SUBJECTO FIDEI.

Duplex distinguitur subjectum fidei, proximum scilicet et remotum.

Subjectum proximum est illa mentis potentia in qua actus fidei eliciuntur : est autem intellectus, ut patet ex dictis.

Subjectum remotum est persona fidem habens : de hoc solo subjecto hic agendum est.

Certum est 1° fidem in sola substantia rationali existere posse : patet ex ipsius notione.

Certum est 2° eam non esse in Deo ; quia omnia videt, et nihil credere potest.

Certum est 3° fidem esse in omnibus justis, quia sine fide impossibile est placere Deo.

Certum est 4° eam non existere in infidelibus, cum nomen eorum ex absentia seu carentia fidei oriatur.

Certum est 5° fidem exstitisse in angelis ante confirmationem, et in primis parentibus nostris ante lapsum, siquidem erant justis, Deo grati et ad finem supernaturalem destinati. Hæc apud omnes constant, exceptis paucis olim dicentibus fidem non exstitisse in angelis, propter evidentiam eis affulgentem.

Sed quæritur an fides existat 1° in peccatoribus, 2° in hæreticis, 3° in dæmonibus et damnatis, et 4° in beatis in cœlo et animabus in purgatorio detentis.

ARTICULUS PRIMUS.

AN FIDES EXISTAT IN PECCATORIBUS.

Cum Protestantes teneant fidem esse fiduciam qua unusquisque firmiter credit peccata sibi non imputari, sequitur fidem in eorum sententia cum peccato subsistere non posse; contra quos sit

PROPOSITIO.

Fides existere potest in peccatoribus.

Propositio est de fide et probatur Scriptura sacra.

Est de fide, ut pote definita in concilio Trid., sess. 6, can. 28 : « Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia, » simul et fidem semper amitti....; anathema sit. » Ergo 1°.

2° *Prob. Scriptura sacra.* I Cor. XIII, 2 : *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.* S. Jacob. II, 26 : *Sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.* Ergo 2°.

Dicendum ergo 1° fidem habitualement esse quidem gratiæ sanctificantis fundamentum et radicem, ac proinde gratiam sanctificantem sine fide existere non posse, sed gratiæ amissionem fidem non destruere, sicut ruina ædificii fundamentum ejus non evertit; 2° virtutem fidei per quodlibet peccatum mortale amitti potuisse et debuisse, sicut alia dona supernaturalia, sed Deum aliter statuisse propter rationes ipsi notas, et probabiliter, ut dicunt Simonet et Theologus Pictav., quia misericorditer voluit ut peccator adhuc vivens retinere posset donum quod est fundamentum justitiæ et principium conversionis, fidem gratia sanctificante destitutam, non dici mortuam eo sensu quo moritur homo : quia homo per mortem destruitur in quantum est homo, fides vero non destruitur, sed qualitate